

SYMBOLE BIERZMOWANIA

Nakładanie rąk na głowę jest gestem biblijnym (Rdz 48, 14; Kpł 9, 22; Lb 8,10; 27, 25...), który w liturgii należy do najstarszych obrzędów. W sakramencie bierzmowania włożenie ręki biskupa na głowę kandydata oznacza iż Duch Święty udziela mu się jako niewymowny Dar. W Dziejach Apostolskich czytamy, że Apostołowie wkładali ręce na ochrzczonych i otrzymywali Ducha Świętego (Dz 8, 15-17; 19, 5-6).

Krzyż jest świętym znakiem odkupienia (Kol 1, 20) i wiary świętej (I Kor 1,17). Jest pieczęcią, którą nosi na sobie każdy, kto służy Bogu (Ap 7,4). Wśród symboli chrześcijańskich zajmuje naczelną miejsce. Kreślenie znaku krzyża na czole bierzmowanego oznacza, że ma on prawo i obowiązek wyznawania swojej wiary świętej, która jest jego chlubą i nie powinien się jej wstydić lecz odważnie ją wyznawać i bronić jej. Naznaczenie krzyżem zobowiązuje bierzmowanego do pewnej dyscypliny osobistej, polegającej na prowadzeniu swojego życia zgodnie z wymogami Ewangelii.

Krzyżmo święte jest oliwą zmieszaną z balsamem i poświęconą uroczyście przez biskupa we Wielki Czwartek, podczas tzw. Mszy Krzyżma. Nazwa Krzyżmo wywodzi się z Imienia: Chrystus (Christus - Chrisma - Krzyżmo) Symbolizuje Chrystusa, w którym człowieczeństwo złączone jest z Bóstwem.

Namaszczenie świętym olejem symbolizuje upodobnienie bierzmowanego do Chrystusa. Podobieństwo to jest niezniszczalne i nosi nazwę znamienia Pańskiego lub pieczęci. Sprawcą tego podobieństwa i zjednoczenia z Chrystusem jest Duch Święty. Stąd bierzmowany przez to święte namaszczenie ma pełne prawo do nazwy "chrześcijanin" czyli należący do Chrystusa i Jego Kościoła.

Oliwa w zastosowaniu liturgicznym symbolizuje Ducha Świętego, który jest źródłem darów nadprzyrodzonych. On przy chrzcie w Jordanie zstąpił na Jezusa i uczynił Go Chrystusem, to znaczy Namaszczonym czyli Mesjaszem. Namaszczenie bierzmowanego oznacza umocnienie chrestnych więzi z Chrystusem.

Balsam uzyskuje się z pewnego gatunku tropikalnego rododendronu przez nacięcie skóry. W takim sposobie uzyskiwania balsamu św. Ambroży dostrzega obraz łask wypływających z przebitego boku Chrystusa. Oprócz właściwości leczniczych, balsam posiada bardzo miły zapach. Przy poświęcaniu Krzyżma miesza się balsam z oliwą, by symbolizował ludzi, którzy udoskonaleni w sakramencie bierzmowania roztaczają w swoim środowisku miły aromat cnót chrześcijańskich. Św. Paweł mówi, aby bierzmowani chrześcijanie byli "miłą Bogu wonnością Chrystusa" (2 Kor 2, 15).

Właściwe znaczenie obrzędu poznajemy ze słów towarzyszących. Nałożenie rąk ma miejsce w obrzędach chrztu, bierzmowania, święceń, przy błogosławieństwach itp. Ze słów

wiadomo dopiero o jakie nałożenie rąk chodzi. W sakramencie bierzmowania nałożenie rąk biskupa oznacza i sprawia udzielenie się Ducha Świętego dla uświęcenia człowieka i umocnienia na drodze zdobywania świętości i w służbie Bożej.

Po co nam bierzmowanie, skoro już przyjęliśmy chrzest?

Wtajemniczenie chrześcijańskie dokonuje się przez trzy sakramenty:

- chrzest - dający początek nowemu życiu,
- bierzmowanie - umacniające je
- Eucharystię, która karmi Ciałem i Krwią Chrystusa, przekształcając spożywających w samego Chrystusa.

W związku z tym, odpowiadając na pytanie, po co przyjmować sakrament bierzmowania, można powtórzyć za Katechizmem: ...przyjęcie tego sakramentu jest konieczne jako dopełnienie łaski chrztu. (...) przez sakrament bierzmowania [ochrzczeni] jeszcze ściślej wiążą się z Kościołem, otrzymują szczególną moc Ducha Świętego i w ten sposób jeszcze mocniej zobowiązani są, jako prawdziwi świadkowie Chrystusa, do szczerzej wiary słowem i uczynkiem oraz do bronienia jej.

Chrzest i bierzmowanie dają Bożą moc wszystkim wiernym, nie tylko duchownym, ale i świeckim, do apostołstwa. Wynika stąd prawo i obowiązek tych wiernych starania się (indywidualnego lub w stowarzyszeniach), by orędzie zbawcze zostało poznane i przyjęte przez ludzi całej ziemi. Obowiązek ten wzmaga się tam, gdzie jedynie przez nich inni mogą usłyszeć słowa Ewangelii i poznać Chrystusa. Ich działalność we wspólnotach kościelnych staje się niekiedy tak konieczna, że bez niej apostołstwo pasterzy byłoby mało skuteczne.

Przybliżając działanie tego sakramentu, należy stwierdzić: Sakrament bierzmowania, który wyciska charakter i przez który ochrzczeni, postępując na drodze chrześcijańskiego wtajemniczenia, są ubogacani darem Ducha Świętego i doskonale łączą się z Kościołem, umacnia ich i ściślej zobowiązuje, by słowem i czynem byli świadkami Chrystusa oraz szerzyli wiarę i jej bronili (KPK Kan. 879).

Można powiedzieć, że sakrament ten uzdalnia nas do dawania świadectwa, ponieważ Duch Święty umacnia nas w nim do mężnego wyznawania naszej wiary, życia według niej i obrony w sytuacjach zagrożenia.

KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO O SAKRAMENCIE BIERZMOWANIA

1285 Sakrament bierzmowania wraz z chrztem i Eucharystią należy do "sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego", którego jedność powinna być zachowywana. Należy zatem wyjaśniać wiernym, że przyjęcie tego sakramentu jest konieczne jako dopełnienie

łaski chrztu. Istotnie, "przez sakrament bierzmowania (ochrzczeni) jeszcze ściślej wiążą się z Kościołem, otrzymują szczególną moc Ducha Świętego i w ten sposób jeszcze mocniej zobowiązani są, jako prawdziwi świadkowie Chrystusa, do szerzenia wiary słowem i uczynkiem oraz do bronienia jej".

I. Bierzmowanie w ekonomii zbawienia

1286 W Starym Testamencie prorocy zapowiadali, że Duch Pana spocznie na oczekiwanym Mesjaszu ze względu na Jego zbawcze posłanie. Zstąpienie Ducha Świętego na Jezusa, kiedy Jan udzielał Mu chrztu, było znakiem, że jest On tym, który miał przyjść, że jest Mesjaszem, Synem Bożym. Jezus poczęty za sprawą Ducha Świętego urzeczywistnia całe swoje życie i całe swoje posłanie w pełnej jedności z Duchem Świętym, którego Ojciec daje Mu "z niezmierzonej obfitości" (J 3, 34).

1287 Ta pełnia Ducha nie miała pozostać jedynie udziałem Mesjasza, ale miała być udzielona całemu ludowi mesjańskiemu. Chrystus wielokrotnie obiecywał wylanie Ducha. Spełnił najpierw tę swoją obietnicę w dniu Paschy, a następnie w sposób bardziej zdumiewający w dniu Pięćdziesiątnicy. Apostołowie napełnieni Duchem Świętym zaczynają głosić "wielkie dzieła Boże" (Dz 2, 11), a Piotr oznajmia, że to wylanie Ducha jest znakiem czasów mesjańskich. Ci, którzy wówczas uwierzyli słowom Apostołów i pozwolili się ochrzcić, otrzymali z kolei dar Ducha Świętego.

1288 "Od tego czasu Apostołowie, wypełniając wolę Chrystusa, przez wkładanie rąk udzielali neofitom daru Ducha Świętego, który uzupełniał łaskę chrztu. Dlatego w Liście do Hebrajczyków wśród pierwszych elementów formacji chrześcijańskiej wymienia się naukę o chrzcie i wkładaniu rąk. To wkładanie rąk w tradycji katolickiej słusznie uznaje się za początek sakramentu bierzmowania, który w pewien sposób przedłuża w Kościele łaskę Pięćdziesiątnicy".

1289 Bardzo wczesnie do gestu wkładania rąk dodawano namaszczenie wonną oliwą (krzyżmem), aby lepiej wyrazić dar Ducha Świętego. To namaszczenie wyjaśnia imię "chrześcijanin", które znaczy "namaszczone" i bierze początek od imienia samego Chrystusa, "którego Bóg namaścił Duchem Świętym" (Dz 10, 38). Obrzęd namaszczenia istnieje do naszych czasów zarówno na Wschodzie, jak i na Zachodzie. Dlatego właśnie ten sakrament nazywa się na Wschodzie chryzmacją, namaszczeniem krzyżmem lub myronem, oznaczającym "krzyżmo". Na Zachodzie nazwa bierzmowanie (confirmatio) sugeruje zarazem potwierdzenie chrztu, dopełniające wtajemniczenie chrześcijańskie, a równocześnie umocnienie łaski chrzcielnej, pełnię owoców Ducha Świętego. , że ten sakrament utwierdza chrzest i równocześnie umacnia łaskę chrzcielną.

Dwie tradycje: Wschód i Zachód

1290 W pierwszych wiekach bierzmowanie stanowi zazwyczaj jeden obrzęd z chrztem, tworząc razem z nim "podwójny sakrament", według wyrażenia św. Cypriana. Obok innych powodów wzrost liczby chrztów dzieci w różnych porach roku oraz powstawanie nowych parafii (wiejskich) w powiększających się diecezjach uniemożliwiły obecność biskupa przy wszystkich celebracjach chrzcielnych. Na Zachodzie, gdzie dopełnienie chrztu chciano zarezerwować dla biskupa, wprowadzono rozdzielenie w czasie obu sakramentów. Wschód natomiast zachował ich jedność, tak że bierzmowania udziela prezbiter, który chrzci. Powinien on jednak dokonywać tego za pomocą poświęconego przez biskupa myronu.

1291 Zwyczaj Kościoła rzymskiego ułatwił rozwój praktyki zachodniej. Istniało tam dwukrotne namaszczenie krzyżmem świętym po chrzcie: pierwszego dokonywał prezbiter, gdy neofita wychodził z kąpeli chrzcielnej; drugiego namaszczenia dokonywał biskup na czole każdego z nowo ochrzczonych. Pierwsze namaszczenie krzyżmem świętym, udzielane przez prezbitera, pozostało w obrzędzie chrzcielny. Oznacza ono uczestnictwo ochrzczonego w prorockiej, kapłańskiej i królewskiej funkcji Chrystusa. Jeśli chrzest jest udzielany dorosłemu, po chrzcie udziela się tylko jednego namaszczenia, należącego do istoty bierzmowania.

1292 Praktyka Kościołów wschodnich podkreśla bardziej jedność wtajemniczenia chrześcijańskiego. Praktyka Kościoła łacińskiego wyraźniej ukazuje natomiast więź nowego chrześcijanina z biskupem, który jest gwarantem i sługą jedności swego Kościoła oraz jego powszechności i apostołskości. W ten sposób zostaje również podkreślony związek z apostołskimi początkami Kościoła Chrystusowego.

II. Znaki i obrzędy bierzmowania

1293 W obrzędzie sakramentu bierzmowania należy uwzględnić znak namaszczenia oraz to, co namaszczenie oznacza i wyciska, czyli pieczęć duchową.

Namaszczenie w symbolice biblijnej i starożytnej posiada wielkie bogactwo znaczeniowe. Oliwa jest znakiem obfitości oraz radości ; oczyszcza (namaszczenie przed kąpielą i po niej) i czyni elastycznym (namaszczenie atletów, zapaśników); jest znakiem uzdrowienia, ponieważ łagodzi kontuzje i rany; udziela piękna, zdrowia i siły.

1294 Całe bogactwo znaczeniowe namaszczenia oliwą można odnaleźć w życiu sakramentalnym. Namaszczenie katechumenów olejem przed chrztem oznacza oczyszczenie i umocnienie. Namaszczenie chorych wyraża uzdrowienie i pociechę; namaszczenie krzyżmem świętym po chrzcie, podczas bierzmowania i udzielania sakramentu święceń jest znakiem konsekracji. Bierzmowanie sprawia, że chrześcijanie, to znaczy ci, którzy zostali namaszczeni, uczestniczą głębiej w posłaniu Jezusa Chrystusa i w

pełni Ducha Świętego, którą On posiada, aby całe ich życie wydawało "miłą Bogu wonność Chrystusa".

1295 Przez namaszczenie bierzmowany otrzymuje "znamie", pieczęć Ducha Świętego. Pieczęć jest symbolem osoby, znakiem jej autorytetu, znakiem posiadania przedmiotu - niegdyś w taki sposób naznaczano żołnierzy pieczęcią ich wodza, a także niewolników pieczęcią ich pana. Pieczęć potwierdza autentyczność aktu prawnego lub dokumentu, ewentualnie zapewnia jego tajność.

1296 Sam Chrystus mówi o sobie, że Ojciec nazaczył Go swoją pieczęcią. Także chrześcijanin jest naznaczony pieczęcią: "Tym zaś, który umacnia nas wspólnie z wami w Chrystusie i który nas namaścił, jest Bóg. On też wycisnął na nas pieczęć i zostawił zadatek Ducha w sercach naszych" (2 Kor 1, 21-22). Pieczęć Ducha Świętego jest znakiem całkowitej przynależności do Chrystusa i trwałego oddania się na Jego służbę, a także znakiem obietnicy opieki Bożej podczas wielkiej próby eschatologicznej.

Celebrowanie bierzmowania

1297 Ważnym momentem, który poprzedza celebrację bierzmowania, a równocześnie w pewien sposób do niej należy, jest poświęcenie krzyżma świętego. Dokonuje go dla swej diecezji biskup w Wielki Czwartek podczas Mszy krzyżma świętego. W Kościołach wschodnich poświęcenie to jest zarezerwowane patriarchom.

Liturgia syryjska w Antiochii w ten sposób wyraża epiklezę poświęcenia krzyżma świętego (myronu): "(Ojcze... ześlij Twojego Ducha Świętego) na nas i na ten olej, który jest przed nami: poświęć go, aby był dla wszystkich, którzy zostaną nim namaszczeni i naznaczeni, myronem świętym, myronem kapłańskim, myronem królewskim, namaszczeniem wesela, szatą światła, płaszczem zbawienia, darem duchowym, uświęceniem duszy i ciała, szczęściem nieprzemijającym, niezatartą pieczęcią, puklerzem wiary i tarczą ochronną przeciwko wszystkim zakusom Nieprzyjaciela".

1298 Jeśli bierzmowanie nie jest celebrowane razem z chrztem, jak to ma miejsce w obrządku rzymskim, liturgia sakramentu rozpoczyna się od odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych oraz wyznania wiary przez bierzmowanych. W ten sposób widać wyraźnie, że bierzmowanie jest dalszym ciągiem chrztu. Gdy chrzci się człowieka dorosłego, przyjmuje on bierzmowanie zaraz po chrzcie, a następnie uczestniczy w Eucharystii.

1299 W obrządku rzymskim biskup wyciąga ręce nad bierzmowanymi. Jest to gest, który od czasów apostoelskich jest znakiem daru Ducha. Biskup modli się o Jego wylanie:

Boże wszechmogący, Ojczy naszego Pana, Jezusa Chrystusa, który odrodziłeś te sługi swoje przez wodę i Ducha Świętego i uwolniłeś ich od grzechu, ześlij na nich Ducha Świętego Poczyciela, daj im ducha mądrości i rozumu, ducha rady i męstwa, ducha umiejętności i pobożności, napełnij ich duchem bojaźni Twojej. Przez Chrystusa, Pana naszego.

1300 Następuje istotny obrzęd sakramentu. W obrzędzie łacińskim "sakramentu bierzmowania udziela się przez namaszczenie krzyżmem na czole, którego dokonuje się wraz z nałożeniem ręki i przez słowa: <<Przyjmij znamię Daru Duch Świętego>> (Accipe signaculum doni Spiritus Sancti - "Przyjmij znamię daru Ducha Świętego"). W Kościołach wschodnich rytu bizantyjskiego, po modlitwie epikletycznej, odbywa się namaszczenie myronem na najważniejszych częściach ciała: czole, oczach, nosie, uszach, wargach, piersi, plecach, rękach i stopach. Każdemu namaszczeniu towarzyszy formuła: (Signaculum doni Spiritus Sancti - "Pieczęć daru Ducha Świętego").

1301 Pocałunek pokoju, który kończy obrzęd sakramentu, oznacza i ukazuje kościelną komunię z biskupem i wszystkimi wiernymi.

III. Skutki bierzmowania

1302 Jak wynika z samej celebracji, skutkiem sakramentu bierzmowania jest pełne specjalne wylanie Ducha Świętego, jakie niegdyś stało się udziałem Apostołów w dniu Pięćdziesiątnicy.

1303 Bierzmowanie przynosi zatem wzrost i pogłębienie łaski chrzcielnej:

- zakorzenia nas głębiej w Bożym synostwie, tak że możemy mówić "Abba, Ojczy!" (Rz 8,15);
- ściślej jednoczy nas z Chrystusem;
- pomnaża w nas dary Ducha Świętego;
- udoskonala naszą więź z Kościołem.
- udziela nam, jako prawdziwym świadkom Chrystusa, specjalnej mocy Ducha Świętego do szerzenia i obrony wiary słowem i czynem, do mężnego wyznawania imienia Chrystusa oraz do tego, by nigdy nie wstydzic się Krzyża.

Przypomnij sobie, że otrzymałeś duchowy znak, "ducha mądrości i rozumu, ducha rady i męstwa, ducha poznania i pobożności, ducha świętej bojaźni", i zachowuj to, co otrzymałeś. Naznaczył cię Bóg Ojczy, umocnił cię Chrystus Pan i "dał zadatek" Ducha.

1304 Sakramentu bierzmowania, podobnie jak chrztu, którego jest dopełnieniem, udziela się tylko jeden raz. Wyciska on w duszy niezatarte duchowe znamię, "charakter", który jest

znakiem, że Jezus Chrystus naznaczył chrześcijanina pieczęcią swego Ducha, przyoblekając go mocą z wysoka, aby był Jego świadkiem.

1305 "Charakter" sakramentu udoskonala kapłaństwo wspólne wiernych, otrzymane w chrzcie, a "bierzmowany otrzymuje moc publicznego wyznawania wiary w Chrystusa, jakby na zasadzie obowiązku (quasi ex officio)".

IV. Kto może otrzymać sakrament bierzmowania?

1306 Każdy ochrzczony jeszcze nie bierzmowany może i powinien otrzymać sakrament bierzmowania. Skoro chrzest, bierzmowanie i Eucharystia stanowią jedność, "wierni są obowiązani przyjąć ten sakrament w odpowiednim czasie"; chociaż sakrament chrztu jest ważny i skuteczny bez bierzmowania i Eucharystii, to jednak wtajemniczenie chrześcijańskie pozostaje nie dopełnione.

1307 Tradycja łacińska Zwyczaj łaciński podaje "wiek rozeznania" jako odpowiedni czas do przyjęcia sakramentu bierzmowania. W niebezpieczeństwie śmierci należy jednak bierzmować dzieci, nawet jeśli nie osiągnęły jeszcze "wieku rozeznania".

1308 Jeśli mówi się czasem o bierzmowaniu jako o "sakramencie dojrzałości chrześcijańskiej", to nie należy jednak mylić dojrzałego wieku wiary z dojrzałym wiekiem rozwoju naturalnego. Nie można także zapominać, że łaska chrztu jest łaską darmowego i niezasłużonego wybrania. Nie potrzebuje ona "potwierdzenia", by stać się skuteczną. Przypomina o tym św. Tomasz:

Wiek fizyczny nie stanowi dla duszy przeszkody. Tak więc nawet w dzieciństwie człowiek może osiągnąć doskonałość wieku duchowego, o której mówi Księga Mądrości (4, 8): "Starość jest czcigodna nie przez długowieczność i liczbą lat się jej nie mierzy". W ten sposób wiele dzieci dzięki mocy Ducha Świętego, którą otrzymały, walczyło odważnie i aż do przelania krwi dla Chrystusa.

1309 Przygotowanie do bierzmowania powinno mieć na celu doprowadzenie chrześcijanina do głębszego zjednoczenia z Chrystusem, do większej zażyłości z Duchem Świętym, Jego działaniem, darami i natchnieniami, aby mógł lepiej podjąć apostolską odpowiedzialność życia chrześcijańskiego. Katecheza przed bierzmowaniem powinna także starać się obudzić zmysł przynależności do Kościoła Jezusa Chrystusa, zarówno do Kościoła powszechnego, jak i wspólnoty parafialnej. Na tej ostatniej spoczywa szczególna odpowiedzialność za przygotowanie kandydatów do bierzmowania.

1310 Przyjmując bierzmowanie, trzeba być w stanie łaski. Należy przystąpić wcześniej do sakramentu pokuty, aby oczyścić się na przyjęcie daru Ducha Świętego. Bardziej intensywna modlitwa powinna przygotować na przyjęcie mocy i łaski Ducha Świętego w duchu uległości i dyspozycyjności.

1311 Przy bierzmowaniu, podobnie jak przy chrzcie, kandydaci powinni poszukiwać pomocy duchowej, wybierając sobie świadka bierzmowania. Zaleca się, żeby był nim ktoś z rodziców chrzestnych, by wyraźnie zaznaczyć jedność obu sakramentów.

V. Szafarz bierzmowania

1312 Pierwotnym szafarzem (minister originarius) bierzmowania jest biskup. Na Wschodzie jest nim zazwyczaj kapłan, który chrzci, a następnie udziela bierzmowania podczas jednej i tej samej celebracji. Czyni to jednak przy użyciu krzyżma świętego poświęconego przez patriarchę lub biskupa, co wyraża jedność apostolską Kościoła, z którym więź zostaje umocniona przez sakrament bierzmowania. W Kościele łacińskim stosuje się te same zasady przy chrzcie dorosłych lub wówczas, gdy przyjmuje się do pełnej jedności z Kościołem kogoś ochrzczonego w innej wspólnotce chrześcijańskiej, kto nie przyjął ważnie sakramentu bierzmowania.

1313 W obrzędzie łacińskim zwyczajnym szafarzem bierzmowania jest biskup. Chociaż biskup może z ważnych powodów udzielić kapłanowi pozwolenia - w razie konieczności - może dać kapłanowi pozwolenie na udzielenie tego sakramentu, ze względu na znaczenie bierzmowania powinien udzielać go raczej sam, ponieważ właśnie z tego powodu celebracja bierzmowania została oddzielona w czasie od chrztu. Biskupi są następcami Apostołów; otrzymali pełnię sakramentu święceń. Udzielanie przez nich sakramentu bierzmowania wyraźnie oznacza, że jednym z jego skutków jest ściślejsze zjednoczenie bierzmowanych z Kościołem, z jego apostolskimi początkami i jego posłaniem świadczenia o Chrystusie.

1314 Jeśli jakiś chrześcijanin znajduje się w niebezpieczeństwie śmierci, każdy kapłan powinien może udzielić mu bierzmowania. Kościół chce bowiem, by żadne z jego dzieci, nawet najmniejsze, nie odchodziło z tego świata nie ubogacone Duchem Świętym i darem pełni Chrystusa.

W skrócie

1315 "Kiedy Apostołowie w Jerozolimie dowiedzieli się, że Samaria przyjęła słowo Boże, wysłali do niej Piotra i Jana, którzy przyszli i modlili się za nich, aby mogli otrzymać Ducha Świętego. Bo na żadnego z nich jeszcze nie zstąpił. Byli jedynie ochrzczeni w imię Pana Jezusa. Wtedy więc wkładali Apostołowie na nich ręce, a oni otrzymywali Ducha Świętego" (Dz 8,14-17).

1316 Bierzmowanie udoskonala łaskę chrztu; jest ono sakramentem, który daje Ducha Świętego, aby głębiej zakorzenić nas w synostwie Bożym, ściślej wszczepić w Chrystusa, umocnić naszą więź z Kościołem, włączyć nas bardziej do jego posłania i pomóc w świadczeniu o wierze chrześcijańskiej słowem, któremu towarzyszą czyny.

1317 Bierzmowanie podobnie jak chrzest wyciska w duszy chrześcijanina duchowe znamię, czyli niezatarty charakter. Dlatego ten sakrament można przyjąć tylko raz w życiu.

1318 Na Wschodzie sakramentu bierzmowania udziela się bezpośrednio po chrzcie, a po nim następuje uczestnictwo w Eucharystii. Ta tradycja uwypukla jedność trzech sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego. W Kościele łacińskim udziela się bierzmowania po osiągnięciu "wieku używania rozumu". Jego udzielanie jest zazwyczaj zarezerwowane dla biskupa, aby wskazać w ten sposób, że bierzmowanie umacnia więź z Kościołem.

1319 Kandydat do bierzmowania, który osiągnął wiek używania rozumu, powinien złożyć wyznanie wiary, być w stanie łaski i mieć intencję przyjęcia tego sakramentu. Powinien też być przygotowany do podjęcia zadania ucznia i świadka Chrystusa we wspólnocie Kościoła oraz w sprawach doczesnych.

1320 Istotnym obrzędem bierzmowania jest namaszczenie krzyżmem świętym czoła ochrzczonego (na Wschodzie także innych części ciała) wraz z włożeniem ręki przez szafarza i słowami: "Przyjmij znamię daru Ducha Świętego" ("Accipe signaculum doni Spiritus Sancti" - "Przyjmij znamię daru Ducha Świętego") w obrzędzie rzymskim, a w obrzędzie bizantyjskim: "Pieczęć daru Ducha Świętego".

1321 Jeśli bierzmowanie nie jest celebrowane razem z sakramentem chrztu, jego więź z chrztem zostaje wyrażona między innymi przez odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych. Celebracja bierzmowania podczas Eucharystii sprzyja podkreśleniu jedności sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego.